

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Pedagogická fakulta

Metody INDUKCE a I.N.S.E.R.T v hodině českého jazyka

Didaktika českého jazyka

Vypracovala: Markéta Karafiátová

1. ročník navazujícího magisterského studia

Učitelství českého jazyka a literatury pro 2. stupeň základních škol

Učitelství hudební výchovy pro střední školy a 2. stupeň základních škol

1. úkol - INDUKCE

téma: **Tvoření slov v češtině** (7. ročník)

a) Odvozování:

Zadání: otázkami přivést žáky k tomu, aby vymysleli následující slova a popsali, jak vznikla.
Úkol: pochopit předponové a příponové odvozování, pochopit potřebu * nových slov pro přesnost vyjadřování.

LES	
LES-ík	malý les
LES-íček	ještě menší než lesík
LES-ní	přídavné jméno, sbíráme..... plody
LES-ák	člověk, jehož zaměstnání souvisí s lesem (těžař)
LES-nictví	obor, disciplína zabývající se pěstováním lesa
LES-ník	zaměstnanec pověřený ochranou lesa
po-LES-í	území porostlé lesy
po-LES-ný	vedoucí polesí
pra-LES	původní les nedotčený člověkem

Zdůvodni, jak předpona nebo přípona změnila význam slova a jaký slovní druh vzniknul?

LET	
LET-ět	verbum
LET-ec	substantivum
LET-ový	adjektivum
LET-adlo	substantivum
LET-iště	substantivum
pře-LET	substantivum
při-LET	substantivum
od-LET	substantivum
pře-LET	substantivum
ú-LET	substantivum
s-LET	substantivum

b) Skládání

Úkol: pochopit smysl použití – přesnost vyjadřování.

Zadání: Lze následující dvojice slov spojit do jednoho slova? Pokud ano, jak ke spojení došlo?

les – park   les – step   voda – měřit   krásný – vztah   velká – výroba

tři – úhly   letní – večer   černý – bílý   hora – lézt   široký – úhel

nový – úkol   hvězdná – obloha

př. les – park * lesopark (přidáním spojovacího o vznikne lesopark – les i park v jednom, ne jen les nebo park)

c) Zkracování

Použití: pokud chceme rychle zapsat, např. zápis ve škole, sekretářka, úředníci, můžeme si pomoci například zkracováním některých slov. (Představte si, jak rychle musí psát zapisovatelka u soudu?)

Úkol: přiřaďte následující zkratky k jejich plným názvům, pokud to jde a popište, jak ke zkracování došlo? Rozlišit zkratky iniciálové a slova zkratková.

Př. OSN – Organizace spojených národů (žáci odvodí jak zkratka vznikla - zkrácením prvních písmen z víceslovného názvu = iniciálová zkratka, nepíšeme tečku)

hist. – první písmena z jednoslovného názvu, píšeme tečku

Čedok – první slabiky z názvu, nepíšeme tečku a skloňujeme = slova zkratková

OSN	ang.	ČR
chem.	JAMU	atd.
p./pí.	it.	ND
př.n.l.	Čedok	apod.

anglicky	Česká republika	pan/paní
chemický	před naším letopočtem	italsky
Janáčkova akademie múzických umění	Česká dopravní kancelář	Organizace spojených národů
a tak dále	a tak dále	Národní divadlo

Pozn.: v rámci procvičení lze děti seznámit s písní Ivana Mládka *Zkratky*, mohou se pokusit zkratky dešifrovat, aby porozuměli, o čem se zpívá a následně i zazpívat (dobré i jako jazykolam). Píseň však lze využít také jako motivaci.

IVAN MLÁDEK - ZKRATKY

Z PLR do MLR jel jsem přes ČSSR,
SNB mé DKW si stoplo na TK.
Mé DKW SPZ ABT 25 - 50
musí teďka na GO do ČSAO.

OHC či OHV či co má to DKW,
potřebuje z NDR nová šoupátka.
Jsem RNDr. CSc. z ČVUT v Praze 2,
v ČSAO v Praze 3 já mám tlačenu.

Tohle IA VHJ dělá kromě DKW
BMW a NSU, KDF i MG.
Za dvě LP KTO DKW mám na GO,
když dostanu na ČVUT syna Kelblové.

Kelblová z OPBH mistrovi ČSAO
dá do bytu PVC a teplou H₂O.
Vystavené na LVT PVC však přiveze
skladníkovi DKP šofér V3S.

Všechno dopadne OK za lístky na FOK,
šofér ČSAD má o Schumanna zájem.
Mistr od ČSAO známou má na PKO,
její bratr v OÚNZ dělá sestřičku.

V OÚNZ na WC mistr chytil TBC,
musí na RTG, EKG a EEG.
Spojení ČSAO-ČVUT-OPBH-
-ČSAD-FOK přerušilo se.

RNDr. CSc. z ČVUT dá DKW
SPZ ABT 25-50 do šrotu.
Z ČSSR do MLR z ČVUT RNDr.
musí chudák s ČSAD nebo s ČSD.

2. úkol - KRITICKÉ MYŠLENÍ

Metoda I.N.S.E.R.T. využitá v článku zabývající se psaní velkých písmen. Žáci dostanou vytisknutý text, ve kterém se seznámí s pravopisem velkých písmen v substantivech. Informace, které se z textu dozví, si rozdělí a označí domluvenými znaky, které doplní do následující tabulky:

✓	známé informace
+	nové informace
?	nejasné informace
-	informace, které jsou v rozporu s tím, co žák dosud věděl

Žáci poté srovnají informace ve svých tabulkách, učitel vysvětlí nejasnosti. Žáci by si použitím této metody měli utřídit poznatky.

Text:

Podstatná jména vlastní píšeme s velkým začátečním písmenem. Označují:

- určitou osobu (jména osobní – *Alois Jirásek*), určité zvíře (*Alík, Micka*),
- určitou věc, zvláště místo, horu, řeku, zemi, stát apod. (zejména zeměpisná – *Brno, Radhošť, Labe, Morava, Chodsko, Polsko*),
- příslušníka národa nebo státu (jména národní – *Čech, Francouz*),
- spolek (*Hlahol*), klub (*Bohemians*), podnik (*Škoda*), hotel (*Astra*),
- umělecké dílo (*Rusalka*), knihu (*Psohlavci*), časopis (*Květy*) apod.
- názvy svátečních dní (*Vánoce, Velikonoce*).

Úlohu vlastních jmen mohou mít také názvy skládající se z několika jmen obecných (*Česká republika, Lysá hora, Prodaná nevěsta*) nebo názvy obsahující jména obecná i vlastní (*Velká Británie, Králický Sněžník, Čert a Káča*).

V několikaslovném vlastním názvu utvořeného ze jmen obecných píšeme velké začáteční písmeno jen u prvního slova: *Spojené státy americké, Orlické hory, Národní divadlo, Památník národního písemnictví, Dvě vdovy* (Smetanova opera), *Lidové noviny, Štědrý den, Nový rok* (= 1. leden).

Je-li jeho součástí vlastní jméno nebo vlastní název, píše se vždy s velkým písmenem: *Spolková republika Německo, Jižní Amerika, Vysoké Tatry, Dějiny Národního divadla* (kniha), *Ústav České republiky*.